

Pulchri

Pulchri-blad, jaargang 38, nr. 4, oktober 2010
Uitgave van het Schilderkundig Genootschap Pulchri Studio

Bizarre natuurhistorische beeldtaal in verhalen van nu

Saskia E.M. van Dijk, Annemarie Petri en Gurt Swanenberg raakten in Pulchri gefascineerd door elkaars werk. Ze gebruiken natuurhistorische elementen als beeldtaal voor persoonlijke verhalen en visies op onze maatschappij. En vice versa. Onze maatschappij levert een breed palet aan beeldmerken waarmee de natuurhistorie opnieuw wordt uitgevonden.

Het resultaat? Een kabinet van vreemdsoortige rariteiten. Logo's van Twix en Bounty sieren de varkensschedel. En de dildo is terug op het slagveld! Een korte toelichting.

Het valt nog niet mee om overeenkomsten te ontdekken in het werk van Saskia van Dijk, Annemarie Petri en Gurt Swanenberg. Onwillekeurig vallen we terug op containerbegrippen als 'maatschappijkritiek', 'humor' en 'vervreemding'. Pas als we beter gaan kijken, zien we de onderhuidse verwantschappen.

Neem nou de bronzen beelden van Annemarie Petri. Het zijn strijdwagens, jawel, maar dan met een joekel van een knipoog. De strijdwagens van Petri zullen op het slagveld volledig uit de toon vallen want ze zijn vervaardigd van avatars, dildo's, schapenschedels en plastic machinegeweren. Neem de minutieus geschilderde werken van Gurt Swanenberg, waarin merknamen en bekende reclamelogo's verwerkt zijn tot vlinder- en kevervleugels. Of anders wel de zinken dozen met bizarre handgebreide sprinkhanen en vlinders van Saskia van Dijk. Niets is wat het lijkt. Ceci n'est pas un insecte. En toch ook weer wel... in de samengestelde expositie van deze drie Haagse kunstenaars.

Gurt Swanenberg: Consumptie-maatschappij als rariteitenkabinet

"Wat is een consumptiemaatschappij?", vraagt Gurt Swanenberg zich af - om tot de volgende definitie te komen: 'Een consumptiemaatschappij is een samenleving waarin vrije tijd wordt gebruikt om goederen te kopen, om over die goederen na te denken en te fantaseren, en om ermee te pronken. De gekochte goederen bevredigen geen basisbehoefte maar verschaffen prestige. Of ze maken deel uit van de identiteit van de eigenaar.'

Wat voor invloed heeft ons consumptiegedrag op het milieu? Hoe passen andere organismen zich aan onze consumptiedrang aan? Swanenberg zoekt al schilde-

Saskia E.M. van Dijk, Sprinkhaan, handgebreid garen, dun papier, dun ijzerdraad in gesoldeerde zinken doos van 17,5- 23 cm. 2009/2010

rend de antwoorden. Als we zijn werk bestuderen, zien we in zijn natuurvormen pas in tweede instantie de bekende namen: McDonalds, Microsoft, Burger King of Yves Saint Laurent. Knap geschilderd, subtiel maar onmiskenbaar: een kakkerlak met Burberry-vleugels, een heremietkreeft met de schelp van Shell. Consumers paradise. De variaties zijn eindeloos. Op absurdistische wijze toont Swanenbergs beeldtaal een scenario voor de moderne evolutie.

Gurt Swanenberg, Kakkerlak, olieverf op paneel, 21 x 21 cm, 2006

Gurt Swanenberg, Gula, olieverf op varkensschedel, 18 x 11 x 15 cm. 2010

Saskia E.M. van Dijk, Rups van de grote nachtpauwoog, garen, dun koperdraad op gesoldeerde zinken sokkel van 3-1,2 cm, totale hoogte 5,5 cm. 2009

Swanenberg: “De schoonheid van de natuur is al eeuwen een inspiratiebron voor kunstenaars. In de 17e eeuw was onder rijke handelslieden de gewoonte ontstaan om verzamelingen aan te leggen van vlinders, insecten en andere objecten. Het was de wereld in het klein, een afspiegeling van een nauwelijks verkende aardbol. De uitgestalde objecten gaven prestige en aanzien. Bij die verzamelwoede speelden, behalve nieuwsgierigheid, ook andere aspecten een rol. Religieuze beweegredenen bijvoorbeeld. Door bewijsmateriaal van Gods schepping in huis te halen, kon men nader tot de Schepper komen.” De schilderijen van Gurt Swanenberg tonen een modern rariteitenkabinet, waarin de liefde voor het verzamelen van preparaten, de invloed van de huidige consumptie-maatschappij, religie en traditionele fijnschilderkunst zijn samengesmolten.

Saskia van Dijk: Vervreemdende kracht van gebreide insecten

Na een lange periode van tekenen, schilderen en etsen ging Saskia van Dijk zich ook toeleggen op gebreide insectenvormen. Van Dijk noemt ze ‘gemengde technieken’ omdat het werkproces niet beperkt blijft tot breien alleen. Alle technieken komen erin samen. De insecten worden gepresenteerd in zelfgemaakte zinken dozen. Deze dozen zijn gemaakt van oude etsplaten die zijn gesoldeerd. (De structuren zijn nog duidelijk zichtbaar.)

De hoofdvormen van de insecten breit Van Dijk met gekleurde naaigarens. Het breien zelf gebeurt met stopnaalden. Voor de afwerking van de details gebruikt ze verschillende tere materialen zoals nylondraad, cellofaan, dun ijzerdraad en dun papier. Deze manier van werken geeft een vervreemdend effect.

Het idee voor de presentatie in de dozen ontstond doordat Van Dijk geboeid raakte door museale biologische verzamelingen

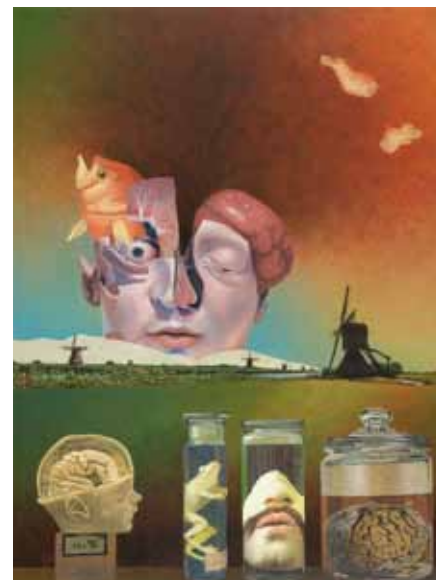
met dozen waarin insecten en de bijbehorende etiketten in rijen waren gerangschikt. De dozen kunnen als enkele exemplaren op een vlak of tafel worden gelegd of aan een wand worden opgehangen. In bepaalde gevallen worden door haar gegroepeerde dozen als één op zichzelf staand kunstwerk getoond. Een enkele keer, als het bijvoorbeeld een bijzonder ruimtelijke insectenverbeelding betreft, wordt zo'n object op een vrijstaand zinken sokkeltje gemonteerd.

In Pulchri toont Van Dijk een overzicht van alle collecties, met insecten afgeleid van sprinkhanen, vedermotten, grasmotten, bijen, rupsen, hommels, libellen, langpootmuggen en beervlinders. Met de nieuwste insecten die ze het laatste jaar maakte, lijkt de serie compleet.

Annemarie Petri: Vinden van de verloren tijd

De verhalen van Annemarie Petri zijn niet zo gemakkelijk in woorden te vatten. Het zijn verhalen die ze al vanaf haar vroegste jeugd met zich meedraagt en die in de loop van de tijd met haar zijn meegegroeid, zoals ze zelf groeide van kind tot volwassene. De schilderijen die Petri toont in Pulchri zijn sterk autobiografisch. De titel van de serie ‘Op zoek naar de verloren tijd’ is ontleend aan de beroemde roman-cyclus van Marcel Proust. Het zijn jeugdherinneringen waar de kunstenaar nu als volwassene op terugkijkt.

Ervaringen uit onze vroege jeugd maken een onuitwisbare indruk omdat we iets voor het eerst meemaakten en nog niet helemaal begrepen. Veel dingen worden voor kinderen verzwegen of verdraaid (wat het nog ingewikkelder maakt). Daardoor wordt de wereld van het kind heel span-

Annemarie Petri, Ik verjaag de spoken uit mijn hoofd, acrylverf op paneel, 75 x 100 cm, 2008

nend maar ook soms beangstigend. Met fantasie probeert het kind de wereld om zich heen begrijpelijk en verdraaglijk te maken. Het kind kan zich soms volkomen identificeren met deze fantasiewereld.

Net als het alter ego van Marcel Proust ervaart Petri dromen en fantaseren als ‘niet werkelijk leven’. Door te dromen wordt het echte leven juist steeds uitgesteld en ontlopen. Volwassen worden bestaat uit het loslaten van de kinderlijke fantasie en naar de wereld kijken zoals deze werkelijk is. Door gebeurtenissen uit het verleden opnieuw te componeren en te schilderen kan de kunstenaar zich er als volwassene van losmaken en er vrede mee sluiten. Het verleden is nu geen ballast meer maar een schat aan beelden en ideeën die een onuitputtelijke inspiratiebron worden.

De bronzen beelden van Petri zijn geïnspireerd op schetsen die Leonardo da Vinci maakte van strijdswagens voor in oorlogen. Leonardo's ontwerpen waren serieus bedoeld maar uitermate kunstzinnig en esthetisch. Met bluf en humor heeft Petri dit gegeven vertaald.

Petri: “Echte kunst gaat over het leven en de dood, die onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. In het alledaagse leven moeten we een constante strijd voeren om te (over)leven en onze plek in de wereld te veroveren en houden. Humor is een manier om deze dagelijkse struggle leefbaar te maken. De alledaagse werkelijkheid is heel hard en wreed maar tegelijk ook mooi en volkomen onvoorspelbaar. Het leven is een stuk lichter als we de kunst verstaan om dit te zien.”

TON VERHEIJEN
journalist

Expositie van Annemarie Petri, Saskia E.M. van Dijk en Gurt Swanenberg van 23 oktober t/m 14 november in de Weissenbruch- en Hardenbergzaal